

Samo Skralovnik

Pomen in interpretacija poželenja v deseti božji zapovedi (2 Mz 20,17): semantični študij besednega polja hmd in 'wh. Doktorska disertacija. Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, 2015. 351 str.

Samo Skralovnik je dne 22. septembra 2009 v Mariboru končal univerzitetni dvopredmetni program teologija in zgodovina z zagovorom skupne diplomske naloge pod naslovom *Pri tebi ne bo smelo biti reveža (5 Mz 15,4): Primerjalna študija med Svetim pismom in nekaterimi mezopotamskimi zakoniki*; mentorja sta bila dr. Terezija S. Večko in dr. Janez Marolt. Po končanem dodiplomskem študiju se je v študijskem letu 2009/2010 na Teološki fakulteti v Ljubljani vpisal na doktorski študij teologije pod mentorstvom dr. Terezije S. Večko.

Raziskava, ki jo je avtor opravil za diplomsko nalogo, ga je spodbudila k raziskavi pomena poželenja v Dekalogu. Pričakoval je, da bo z analizo mest v Stari zavezi, v kateri se najmeta korena hmd in 'wh v pomenu po/želeli, pokazal, da termin(-a) originalno označuje(-ta) stanje, ki mu neizogibno sledi tudi dejanje. Nastop istega termina v deseti božji zapovedi bi s tem dokazal, da je to mogoče razumeti (tudi) kot prepoved konkretnega dejanja, ki poželenju sledi. Tako deseta božja zapoved ne prepoveduje le notranjega vzgiba in želje po tem, *kar je tvojega bližnjega*, temveč tudi udejanjenje tega (po)želenja. To potemtakem pomeni, da je deseto božjo zapoved mogoče razumeti kot prepoved poželenja, ki je imelo za posledico revščino kot posledico ekonomskega izkoriščanja. Obenem to pomeni reakcijo in zavrnitev vpliva, ki ga je pri oblikovanju družbenega življenja Izraela imela prejšnja in okoliška kultura.

Avtor je kot raziskovalno orodje uporabljal semantiko, ki odkriva pomen besede na leksikalni ravni. Ker je za določitev pomena besede odločilno vsakokratno besedilo v vsej strukturalni celoti, v povezanosti vseh slovničnih in slogovnih prvin, je raziskavo izvedel strogo po zakonitostih semantike, ki jih je predstavil v uvodnem delu.

Nato je kot prvo predstavil osnovni pomenski razpon glagolskega korena פָּחַד , ki v različnih oblikah opisuje tako aktivno željo subjekta kakor predmet, h kateremu se obrača želja. Vrsta poželenja je odvisna od sobesedila in od objekta poželenja. Analiza vseh mest, kjer se najde ta glagolski koren, ne kaže na posameznikovo prirojeno težnjo, temveč na (trenutno) dinamiko poželenja, ki jo od zunaj sprožijo čutne zaznave, vizualni vtis želenega predmeta ali osebe. Avtor je v raziskavi takšnih mest ugotovil, da ima oseba prilastitev za svoj temeljni cilj. Dejanje prilastitve je posledica, ki je splet primernih okoliščin in tudi posameznikovega

delovanja v tej smeri. Objekt poželenja je lahko tudi božja postava, katere vrednost je opisana z uporabo primerjave z najdragocenejšimi in najboljšimi zemeljskimi dobrinami, ki človeka privlačijo prek čutnih zaznav. Glagolski koren דָּמַד ne sodi v tipično religiozno besedišče, temveč izraža vse odtenke človekovega poželenja (hotenja), kljub temu pa je hrepenenje po postavi (oz. po Bogu) opisano s terminologijo eksistencialne privlačnosti, ki žene človeka k izpolnitvi mesenih teženj. To je seveda (po)želenje v najbolj pozitivnem pomenu besede.

Področje, kjer se ta glagolski koren uporablja, zajema besedila od narativnih do modrostnih tradicij, od preroških besedil vse do devterokanonične Sirahove knjige in do kumranskih rokopisov. Iz navzočnosti vseh opredelitev v kontekstu je avtor pokazal na moralno pozitivni ali negativni predznak (po)želenja.

Drugi glagolski koren הוֹא na vseh mestih označuje željo, apetit ali lakoto, večinoma po hrani. Medtem ko je za koren דָּמַד značilna premišljena in razumna odločitev, umska privolitev skušnjavi, koren הוֹא označuje nagonsko sledenje čutnim dražljajem in telesnim potrebam. Označuje človeško hrepenenč (instinktivno) naravo in razkriva, da je človek po svoji naravi hrepenenje samo (הוֹא). Ta glagol lahko izraža tudi božjo željo, ki izvira iz Boga, iz njegove iniciative in popolne svobode. Dinamika želje, ki jo izraža glagolska oblika korena הוֹא, se dogaja na predmiselni in predzavestni stopnji. Želja, ki jo izraža koren דָּמַד, pa deluje globoko v središču človeka na ravni zavestnega, v srcu, ki je notranjo počelo in gibalo človeških dejanj.

Kot najpomembnejše avtor ugotavlja, da je to, kar bistveno opredeljuje glagol דָּמַד, namera po prilastitvi. Razlikovanje med čustvom, to je poželenjem, ki je ostalo neuresničeno in ni imelo zunanjih posledic, in poželenjem z namero, ki je največkrat vodilo do »ustreznega« dejanja, potrjujejo tudi antične rabinske interpretacije. Avtor jih predstavi v nadaljevanju raziskave. Razloži tudi pomenske premike v grškem prevodu Septuaginti in povratek novozaveznega razumevanja prepovedi poželenja v Staro zavezo.

Avtor je predvidevanja v hipotezi potrdil. S preučevanjem vseh mest, kjer se najdeta glagolska korena za poželenje, je odkril raznoliko življenjsko dinamiko na medosebni ravni, z močnim poudarkom na odnosu Bog – človek in narobe. Ta široki spekter pomenov je potrdil hipotezo, da dekalog s svojo jasno prepovedjo poželenja, ki mu sledi dejanje, z božansko avtoriteto stoji na poti človeški pohlepnosti in prek tistih, ki poslušajo njegov glas, spreminja človeško družbo.

Terezija S. Večko